

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

nodig heroverweegt vooraleer men tot oordelen overgaat. Merckelbach omschrijft systeem 2 van besluitvorming treffend als 'waar haastige interpretaties en morele intuïtie terzijde worden geschoven ten gunste van bedachtzaamheid'. Met uiteraard de juiste middelen die men daartoe kan hanteren, zoals gedegen DNA-onderzoek bij strafzaken.

Het boek biedt mij als lezer in de kern een levendige en verfrissende, de hersenen wakker schuddende en bovenal prikkelende stimulans om je altijd bewust te zijn en blijven van je morele intuïtie en alle risico's die daaraan kleven. Een kritische noot rond het boek: er zullen ook maatschappelijk beladen zaken te vinden zijn

binnen de geschiedenis, waarbij men zich juist met verve heeft weten te distantiëren van de druk op de morele intuïtie, en tot weloverwogen besluiten is gekomen. Dat soort zaken hadden in dit boek zeker ook hun plek verdiend. En Frank Masmeyer zijn boek? Laat ik stellen dat ik, als ik mij niet door achtergrondinformatie en morele intuïtie betreffende de 'verdachte' had laten leiden, dat boek netjes in de winkel had laten liggen. En dan was mijn oog vast (en hopelijk) direct gevallen op het diepgaander en stimulerender *Intuïtie maakt meer kapot dan je lief is*, dat ik van harte aanbeveel voor eenieder die zijn hersenen graag wakker schudt, en weer zo vrij mogelijk van morele intuïtie maakt.

Het tienerbrein

J. Jolles (2017), Amsterdam: Amsterdam University Press, 396 pp., ISBN 9789462987470

► Lidy G.H. Smit

'De periode van adolescentie als periode van kansen en mogelijkheden. Beter inzicht in de tiener en zijn brein is goed voor zijn ontplooiing. De omgeving is daarbij cruciaal. In dit boek gaat het daarom over de tiener in zijn context.'

Met bovenstaande quote begint het zeer complete naslagwerk dat Jelle Jolles schreef over de meest bewogen periode in de ontwikkeling van ieder mens. Compleet, doch handzaam. Zoals de schrijver in zijn leeswijzer toelicht kan men het gehele werk lezen in de vorm van nachtkastliteratuur of men kan de hoofdlijnen tot zich nemen in de vorm van een naslagwerk. De keus is aan de lezer. Geschreven

voor zowel ouders als professionals en wetenschappers is het een boek voor iedereen die op fundamenteel niveau een steentje wil bijdragen aan de ontwikkeling van jongeren. Kennis van het neuropsychologisch functioneren van de tiener acht de schrijver essentieel, het brein ontwikkelt zich in relatie tot de omgeving. Vanuit dit interactioneel perspectief is het boek geschreven.

Het boek begint met een kort voorwoord waaruit de compassie van de schrijver met betrekking tot het onderwerp meteen duidelijk wordt, gevolgd door een heldere leeswijzer. Het boek is opgebouwd uit een inleiding gevolgd door zeven delen. In het slothoofdstuk wordt geëxpliciteerd dat de sociale groep en samenleving als taak hebben om actief de voorwaarden te scheppen voor de ontplooiing van de tiener. Doorlopend kennen de delen extra kaders waarin verdiepende informatie is opgenomen met bijvoorbeeld wetenschappelijke onderbouwingen of verdiepende informatie over hersenen en hersenfuncties. De delen

gaan gepaard met toepasselijke illustraties die herkenbaar zijn voor de leefwereld van de tiener.

De schrijver hanteert de taal in zijn boek op niet mis te verstane wijze. Hierdoor leest het vlot door. Begrippen worden helder uitgelegd waardoor de informatie uit het boek ook betekenis krijgt in de alledaagse context. Informatie die wat zwaarder is wordt ondersteund met metaforen waardoor de verbinding met de alledaagse praktijk niet verloren gaat.

Het boek begint met de biologische invalshoek, met name de interesse naar de nieuwigheid van prikkels die evolutionair bepaald is, en hoe de tiener hier adaptief mee omgaat. Het eerste deel eindigt met een tekenende metafoor: 'een traag groeiende boom moet je niet vastpinnen op wat hij of zij op dit moment kan en doet. Je moet kijken naar de groeiomogelijkheden. Ook zo'n boom kan de potentie hebben om uit te groeien tot de grootste boom van het bos.' Het deed me denken aan een bekend citaat van Einstein; 'If you judge a fish by its ability to climb a tree, it will live its whole life believing that it is stupid.' Enfin, na deel 1 ben je als lezer aan het denken gezet over de invloed die de omgeving kan hebben op een gunstige ontplooiing van de tiener.

Deel 2 begint met een korte uiteenzetting waarom het begrip tiener voorkeur verdient boven het begrip puber. Daarna worden de verschillende fasen binnen de tienerijd omschreven met oog voor de cognitieve functies en het handelen dat hieruit voortvloeit, in relatie tot de omgeving. Dit deel sluit af met een hoofdstuk over slaap, alcohol en drugs. Wat belangrijk is om te vermelden, zoals de schrijver zelf ook doet: dit boek is geschreven gericht op de grotendeels 'normaal' verlopende ontwikkeling. Wat niet wegneemt, dat wanneer men te maken heeft met jongeren waarbij de ontwikkeling patholo-

gisch dreigt te gaan verlopen, basiskennis zoals in dit deel beschreven is, onmisbaar is.

Deel 3 beschrijft aan de hand van veel casusvoorbeelden de executieve functies, zelfinzicht, planmatig handelen en empathie. Voor vele lezers die werkzaam zijn in de praktijk, zal het herkenbaar zijn hoe deze verschillende elementen een dynamisch samenspel teweegbrengen bij menig jongere. Voor ouders en leerkrachten zal het verklarende informatie bevatten bij het observeerbare gedrag in de praktijk.

Deel 4 van het boek richt zich op taken en functies van de hersenen. Rijping van de hersenen komt aan de orde alsmede de belangrijke rol van het 'snoeien' van ongebruikte verbindingen, die plaats kan vinden door input van de omgeving. Van macroniveau tot moleculair niveau, in begrijpelijke taal. Voor de wetenschappers wellicht geen nieuwe informatie, voor opvoeders of professionals is er echter zeker interessante kennis te vergaren.

Deel 5 richt zich op jongens- en meisjesverschillen, de biologie daarvan en de rol van cultuur en psychosociale omgeving. Beschreven vanuit de achtergrond van het nature-nurturedebat levert het een mooie voedingsbodem voor een innerlijke gedachtewisseling en het aanscherpen van de eigen visie van de lezer op dit thema.

Deel 6 richt zich op het gedrag en functioneren van de tiener in relatie tot bewegen, waarnemen, executief functioneren en psychologische processen. 'Context shapes the brain.' Het hoofdstuk is voornamelijk vanuit het oogpunt van de sportbeoefening geschreven. In zeker zin een gemis: lichaamsbeweging en lichaamsinzicht beperken zich bij de ontwikkelende tiener mijn inziens niet enkel tot het beoefenen van sport.

Deel 7 richt zich op de coach, ouder en leraar. Beter gezegd, het richt zich op de rollen die je als supporter van de ontwikke-

lende tiener aanneemt. Wat mij intrigeert als lezer is dat taal hier een grote rol in speelt; feedback geven, verwoorden, vragen stellen, uitdagen, bemoedigen, nee zeggen; een kleine greep uit de adviezen die worden gegeven aan de opvoeders om steun, sturing, inspiratie en routes te bieden aan de opgroeiende tiener. Een voorzichtige realisatie waard is dat de manier waarop wij als opvoeders tegen tieners praten bijdraagt aan de vormgeving van hun innerlijke taal en criticus. Afsluitend met een kritische terugblik op bestaande breinfeiten en neuromythen zodat je als lezer ook de juiste informatie hebt om na het lezen van het boek verder te debatteren met je partner of collega's, of de tiener zelf uiteraard.

Het boek doet een beroep op je empathie, laat je kennismaken met de neuropsychologische wereld van de tiener met als doel dat je begrijpt vanuit welk perspectief deze kijkt, zodat je dat kan gebruiken als gids om je eigen acties en gedrag in te zetten om de tiener te stimuleren en te laten groeien. Laat dit boek een bijdrage zijn voor de noodzakelijke toename aan kennis waardoor de keten van gemiste kansen binnen de jeugdzorg en het onderwijs doorbroken kan worden. Het levert een bijdrage aan de onderkenning van en hulpverlening aan opgroeiende tieners. Wat we zien aan de buitenkant van de opgroeiende tiener, is maar een fractie van wat zich werkelijk afspeelt binnen de tiener zelf. Perspectief zien achter het gedrag en kansen bieden. Maar begin eerst maar met het lezen van dit boek.

Het boek doet een beroep op je empathie, laat je kennismaken met de neuropsychologische wereld van de tiener met als doel dat je begrijpt vanuit welk perspectief deze kijkt, zodat je dat kan gebruiken als gids om je eigen acties en gedrag in te zetten om de tiener te stimuleren en te laten groeien. Laat dit boek een bijdrage zijn voor de noodzakelijke toename aan kennis waardoor de keten van gemiste kansen binnen de jeugdzorg en het onderwijs doorbroken kan worden. Het levert een bijdrage aan de onderkenning van en hulpverlening aan opgroeiende tieners. Wat we zien aan de buitenkant van de opgroeiende tiener, is maar een fractie van wat zich werkelijk afspeelt binnen de tiener zelf. Perspectief zien achter het gedrag en kansen bieden. Maar begin eerst maar met het lezen van dit boek.